

MÓRÓ Mária Anna

Nagy Sándor oroszországi levele

Az alábbiakban közölt levél a Baranya megyei Levéltárban, Pécs szabad királyi város diplomatáriuma, IV. 12. jelzeten található. Nagy Sándor személyéről a levélben és a 3. jegyzetben foglaltakon kívül nem sikerült többet megtudni. Baranya vármegye nemesi lajstromaiban nem szerepel.

Nagy jo akaro Notarius Uram!¹ kivanom hogy ezen Levelem tanal-hassa eletben jo egessegben és szerencses allopotokban kedves hoza tar-tozandoival együtt kegyelmedet.

Mar 25 esztendeje miuta fegyveremel és keserves Bujdosasomal kere-sem e nyomorut vilagon kenyeremet, és Europeanok vagyis az körösztény vilagnak nagyobb reszet bejartom, de soha meg ennel meszeb földre hazámtul nem voltam, s nehezebben és keservebbebbem nemis esset bujdosasom, mint ezen ide valo utazasom, mert ha el gon-dolom ide valo jöveletem el iszonyodom bele, mert szarozon és Ten-geren többet ket ezer Mertföldnel az Persiai hatarig kölletett utaznom, és micsoda Vad Orszagokon és Provinciakon kölletett által mennem, és micsodas irtoztato Vad allatokat és Tengeri Csudakat és külömb fele iszonyu Abrazatu és Termetü és maga viseletü emberi Nemzetek között köllött által mennem, azokat lehetetlen ennekem le irnom, és talam elsem hihetne aki nem latta; én sokat bujdosam eletemben, de soha meg eny sok fele erdei vadakhoz hasonlo Nemzeteknek hirit sem hallottam és ha hallottam volnais el nem hittem volna, hogy lehessenek e Vilagon ilyen csudalatos Nemzetsegek, és valameny fele teremtese vagon az Ur Istennek a Földön, any fele csudalatos Teremtesi tanaltatnak a Tenger-benis, kik sokszor lattatnak. De nincsis szelles e Vilagon olly nagy birodalmu Monarchia mint ezen nagy Russiai Csaszarsag, akinek szol-galattyaban Dragonyos Oberst Lieutenant vagyok. Igaz hogy sok köl-csegembenis esset enyire valo jöveletem de nem banom enysok farot-sagimat és kölcségimet, mert az Fölsiges Ur Isten maris ennekem miuta itt vagyok sokalis többet adot azoknal, itt nem Nagy Mesterseg az etltre

¹ Pécs város jegyzője 1742. IX. 10. — 1754. I. 15. között Ujváry László Zala vármegyei közbirtokos nemes. A vármegye nemesi közé fölvétetett 1754. VIII. 29. lajtsromszám: 138. Vö. ANDRETKY József: Baranya vármegye nemesi. Pécs, 1909. 81.

valo eszes embernek meg penzesülni, ami pedig az etel dolgat illeti, az egy boron kívül mindenek böseget vadnak, és hogy csak eppen ingyen hogy nem jutt az ember hozza, olly ocoo Mindenfele eledelre valo, de nem tudnak elni Isten aldasival, mert itt ezen Orszagokban vadnak ollyan provinciakis, ahol halakat, vadakat és mindenfele hust és egyebeket nyersen so nélkül eszik, de ami nagyobb, a meg döglött, meg büszödött nyüves dögökre ha akadnak, azokat meg jobbnak tartják a Kálmukok, mert aszt allityak, hogy azokat az Isten az ő számokra ölte meg. De nem terhelem illyeten irasomal edes Notarius Uram kegyelmedet, ugyis vagyon remensegem, hogy meg az idén bizonyos expeditioban Becsben küldtettem, azon alkalmatossagal kegyelmetekelis szemben lehetek; eleg az hogy engemet az Ur Isten meg aldott sok keserves bujdosasim után egy keves penzel, és ha az Ur Istennek ugy fogna teczeni, en még Vensegemnek utolso napjait edes Hazámbon Magyar Orszagban kivannam vegezni, és kimenetelemkor ezen keves penzemet örömet ollyan embernek adnam, aki ennekem Pécs varosa körül valamelly Helsegben valami keves jozsagot jobbagyakkal együtt zalogban vagy Arendabon adna, azért kerem kegyelmedet tudakozodgyek ollyaten jozsag felöl ha valaki illyen forman penzt venne föl jozsagaro: en kegyelmedet edes Notarius Uram minden Atyamfiainal jobban szeretem, és megis mutatom ha Isten eltet mindenekben akik ki telhetnek tülem Kegyelmedhez joakaratomat.² És megis kerem edes Notarius Uram kegyelmedet ne terheltessek Cizmazia Gasparovics György Uramhoz menni³ és az en fegyveres szobamban hagyott Ladaimat és mindeneket meg tekinteni, ugy vannak e? be zarvo és pöcsetölve amint hattam, és kerem asztis Gasparovics Uramnak meg mondani, hogy az ennekem adott Contractussa szerent (mellynek vidimant parja ökelmenélis meg vagyon) mindenre jo gondot viselleyen, egyik Atyamfianak sincsen semmi közi ezen javaimhoz, egyiket se bocsassa, ha oda tanalnanak menni még csak fegyveres szobambanis, nem hogy még valami

² Sem Baranya vármegye, sem a pécsi székeskáptalan hiteleshelyi levéltárában nincs nyoma, hogy ilyen ügylet történt volna.

³ Pécs város tanácsülési jegyzőkönyve 1749/97: „Gasparovich György és hitvese Géczy Clara Nagy Sándor obester Laydenant úr és eő kglme Testvér Huga Aszonytul 217 ft-ot” vesz kölcsön három évre, zálogul lekötve és használatra átadva „házunknak fölső két kájhás szobáját, konyháját, és még ezután építendő fölső kis kamrátskát is, más szükséges reparitioikat is, melio tempore az ház körül tartozunk feleségestül tétetni, vagy azokat acceptálni auszigli szerént.” — 1750. VII. 3-án Gasparovics ismét fölvelt Nagy Katalintól 54 forintot. (Jkv. 200.) — 1752. VIII. 29. (Jkv. 227.) Gasparovics, mivel fizetni nem tud, 34 ft értékben átad egy kocsit, a 300 ft fejében pedig Nagy Katalin a házban marad.

javaimat onned el engedne vinni, mert Gasparovics György uramtul kerek mindeneket amellyek a specificatioban vagy contractusban föl vadnak irva elől; Nagy Katalin Hugom Aszony pedig ha még életben vagyon, és Pecre tanalna menni szobaimba ne tartozkodgyek vagy lakjek ott meg nem szenvedem (ugyis mar meg irtam az elmúlt esztendőben Gasparovics Uramnak) eleg véres verettekeml keserves bujdosasimban fegyvereml nehezen szörzött keresmenyimet vesztegette el gyermeksegetül fogva, mind azokert pedig jo tett heliben haladatlanul ezerni ezer boszusagokal illetett, ugy a többi Attyamfiai hasonlo keppen ezert jusanak eszeben mindenek és tanullyon ez utan a maga karan. Deha meg halokis, egyik Attyamfianak sem hagyom semmimetis, a Hugom pedig soha takaros jo gazdaszony nem volt, maga keresmenyével meg edig soha nem elt, azert nemis tudgya melly nehezen keresi az ember ez vilagon maga elelmet, ha maga keresmenyebül fog elni, akkor fogja tudni milegyen ez vilagi elet. Ennekemis mar utolso napjaimrul és Vensegemrül köll gondolkoznom, ha meg most előre nem gondolkozom es valamit nem gyüitök és keresek, ha meg venhedem nem kereshetek osztan hogy ellyek. T. Nemes Szala Varmegyeben Paraszan⁴ levő portiocskamat Becsben Agens Bernárd György Uram és Radovics⁵ uramis kertek tülem remenlem hogy megis fogjak venni ket szasz Aranyon tülem irtamis ha adig amig kimehetek apprehendalni kivanyak azon paraszay birtokomat tehat az kegyelmed kezehez adgyak a ket szasz aranyokat adig meg én kimehetek. En tovabbis mind holtomig ajanlom kegyelmedhez edes Notarius Uram meg mutatando jo akaratomat azt fogjais kegyelmed tapasztalni jo szandekomat ha az Ur Isten eltett benünket, csak ne sajnálja ezen Levelemben meg irttt Requisitionban veghez viendő faratsagat effectalni.

Pater Sandor Laszlo⁶ öcsem Uramat, töb ott levő ismirös joakaro Uraimekat ne terheltessek kegyelmed neveml köszönteni ezen Leveletem pedig Gasparics Uramnak meg mutatni és olvasniis. Ennekem Valoszt kegyelmekezen Levelemre nem adhat, mert ide az Level nemis jönne. Ezen Leveletem pedig hogy el küldhetem anyira oka

⁴ Parásza puszta Zala vármegyében. FÉNYES Elek: Magyarország geographiai szótára. 3. Pest, 1851, 198.

⁵ Bernárd György és Radovich János Pécs városnak a szabad királyi rangra emelésért működő megbízottai.

⁶ Péter Sándor László személye nem fordul elő BRÜSZTLE, Josephus: Recensio universi cleri Diocesis Quinque Ecclesiensis... Quinque Ecclesiae, 1874—1880. munkájában.

az, hogy M. Generalis Bernesz⁷ itt Russiában levő Romai Császár követe aki régi jó ismiröm és joakarom Szent Peterburgbul a Curir által magaro valolta Levelemnek el küldeset Becsig.

Familia pöcsetem sincsen az Istok szolgám az akasztofara való az Utban tülem vissza szökött el lopta pöcsetnyomomatis, ezért csak volunter pöcsetel Szent György vitezél pöcseteltem ezen Levelemet,⁸ de tudom, ha meg az Hugom el, a mellet tekereg, de kezemre keritem ha az Isten ki viszen meg adozik az akasztofara való Majom abrazatu fia. Iteratois kerem Edes Notarius Ur kegyelmedet, hogy ezen Levelemet ugyan erthető keppen magyaraza meg kegyelmed a Nemes Varos legalab egy Tanacsbeli ember előtt nagyob bizonyosagnak okaert Gasparovics György Uramnak, hogy jövendőbenis ne mondhassa hogy nem tutta nem hallotta, leg kissebb javaimhoz se engedgye egyik atyamfiatis nyulni, azoknak az en Verem szopo Nadaloknak akik csak az en Veremmel hisztak edig és ezerni ezer kimondhatatlan boszusagokal illettek, eleg jommal eltek, a Hugomis ha meg eletben vagyon ne szemtelenkedgyek ottan menyen dolgara soha egyik atyamfiat sem akarom latni meg elek csak azen eletemnek rövidítői és gyilkosi akor vagyon ennekem örömöm amikor mesze vagyok tőlük és hireket sem kivanom hallani, ha a haznal szenvedü Gasparovics uram nem leszen joakarom, meg modhatya edes Notarius Uram ökelmenek erthető keppen mindezeket hogy tudhassa magat mihez tartani. A paraszay hazamtul való minden nemü kocsokat a Hugom varja egy zacskoban es pöcsetöllye be hadgya Tobol Andras vagy Vörös Mihál Uraimek kezenel a haznal Paraszán.

Magyar Országig ezen levelemnek meg kegyelmekek gyühet leg alab 12 vagy Tizenharom Országokon által köl meni innedis el gondolhatya kegyelmed melly messze vagyok kegyelmekektül, adigis pediglen meg lathatom kglk az Ur Isten oltalmaban Minden hozank tartozandokal egyetemben ajánlom kegyelmedet es maradok

⁷ General von Bernes 1746—1747-ben Berlinben volt osztrák követ. A szentpétervári osztrák követ 1746-tól Baron Franz Johan Bretlach. Lásd: VEHSE, Eduard: Geschichte des österreichischen Hofes und Adels und der österreichischen Diplomatie. 8. Theil. Hamburg, 1852. (Geschichte der deutschen Höfe seit der Reformation 14. Abt. Oesterreich.) 86, 101.

⁸ A levél kétérét hajtott 22x35 cm lap, mind a négy oldalt megtölti az írás, a boríték nincs meg.

Kegyelmednek

allando kötelőssegele valo Szolgaja

Nagy Sandor Oberst Lieutenant

In majori Russia die 1^a Martij Anno 1750.

Ha eszembe lehet P. Vicarius Fonyo⁹ és Nagy Prepost¹⁰ Uraimekal Nagysagokal s Vice Ispany¹¹ es töb Tiszt Uraimekal kerem ne terheltessek Nevemmel alazatossan reverealni, Galambos Uramatis¹² s a többit ott.

Zusammenfassung

Anna Mária Móró: Der Brief von Sándor Nagy aus Russland

Sándor Nagy, den wir ausser diesem Brief nicht kennen, kommt nach 25 Jahre Militärdienst in Russland an, und steht als Oberstleutnant im Dienste der russischen Monarchie. Den 1. März 1750 schreibt er diesen Brief an den Notar der Stadt Pécs (Fünfkirchen), und berichtet ihm über seine Hinkunft und über die jetzige Lage in Russland. Obwohl ihm die Sitten und Gepflogenheiten der asiatischen Völker sehr fremd waren, fühlt er sich jetzt trotz des anstrengenden und gefährlichen Weges sehr wohl. Die Lebenskosten sind billig, es gibt keinen Mangel an Lebensmitteln. Im weiteren gibt er dem Notar etliche Instruktionen: er sollte auf seine zu Hause gelassenen Immobilien und Güter aufpassen und die vor seinen Verwandten, besonders vor seiner Schwester schützen. Er hatte — vermutlich mit Recht — schlechte Beziehungen zu seinen Verwandten. Er teilt dem Notar mit, dass er die Absicht habe, zu Hause bei Pécs ein kleines Grundstück zu kaufen.

Der Brief ist im Archiv des Komitats Baranya aufbewahrt.

⁹ Fonyó Sándor 1730 óta a pécsi székeskáptalan tagja, 1739 óta olvasókanonok. Vö. AIGL, Paulus: Historia brevis Venerabilis Capituli Cathedrali Ecclesiae Quinque Ecclesiensis. Pécs, 1838. 97—98.

¹⁰ A nagyprépost 1737 óta Givovich Miklós. Vö.: AIGL i. m. 95—96.

¹¹ Baranya vármegye alispánjai 1742. X. 29.—1750.VII. 17. között Friebaiz (Frie Weiss) Ádám. Vö. ANGYAL Pál: Baranya vármegye 1742. X. 29-étől 1750. VII. 17-éig. = Pécs-Baranyai Múzeum Egylet Értesítője. IV. 1911. 1. 13—18.; Uő.: Baranya vármegye 1750. VII. 17-étől 1758. I. 31-éig. = Pécs-Baranyai Múzeum Egylet Értesítője. IV. 1911. 2. 41—49.

¹² Galambos Mihály Baranya vármegye esküdtje. Vö. ANGYAL i.m. 42.